

Mirzə Fətəli Axundzadə – 200

Kataloq

Мирза Фатали Ахундзаде – 200

Каталог

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası
Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyi

Национальная Академия Наук Азербайджана
Национальный Музей Истории Азербайджана

Elmi redaktor:
akademik Nailə Vəlixanlı

Mətn:
*Zərifə Dulaeva, Gülzadə Abdulova,
Fikrət Bağirov*

Dizayner:
Səbuhi Hüseynov

Fotolar:
*Musa Nəsirov
Ruslan*

Ünvan:
*Bakı şəhəri, Hacı Zeynalabdin Tağıyev küç. 4
Sahil metrosunun yanı,
Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyi*

Научный редактор:
академик Наиля Велиханлы

Текст:
*Зарифа Дулаева, Гюльзада Абдулова,
Фикрет Багиров*

Дизайнер:
Сабuhi Гусейнов

Фото:
*Муса Насиров
Руслан*

Адресс:
*Baku city, nearest Metro "Sahil",
Haji Zeynalabdin Taghiyev str.,4
National Museum of History of Azerbaijan*

Redaktordan

Müstəqil Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev xalqımızın ən görkəmli simalarından olan Mirzə Fətəli Axundzadənin 200 illik yubileyinin keçirilməsinə dair 2010-cu il 13 aprel tarixli sərəncamında onun “bütün həyatı boyu doğma vətəninə və xalqının tərəqqisi yolunda yorulmadan çalışaraq yeni dövrün irəli sürdüyü mühüm elmi, mədəni və ictimai-siyasi məsələlərə daim fəal münasibət ifadə edən və zamanın qabaqcıl ideyalarından bəhrələnməyə çağıran yaradıcılığı ilə Azərbaycan mədəniyyətinin inkişafı tarixində parlaq səhifə açan” bir şəxs olduğunu xüsusi qeyd etmişdir.

Parlaq və incə zəkaya, çoxşaxəli istedadla malik olan bu insanın fəlsəfi, ədəbi, ictimai-siyasi və estetik baxışları xalqın mənəvi həyatına nüfuz etmişdir.

1859-cu ildə nəşr edilən “Kapitan Fətəli Axundovun komediyaları və hekayələri” adlı əsərlər toplusunun müqəddiməsində müəllif dramaturqun vəzifəsindən bəhs edərək yazırdı: “Arzum budur ki, həmin yeni sənət növünə aqah olan digər adamlar qabiliyyətləri civarında buna bənzər əsər yazmağa cəhd edib, onu müsəlmanlar arasında yaysın. Mənin işim isə ibrət və örnək göstərməklə bünövrə qoymaqdır”.

Doğrudan da ötən əsrlər boyu Mirzə Fətəli Axundzadənin fəlsəfi və ictimai-siyasi irsi tədqiqatçıların diqqətini daim cəlb edir, xələfləri ədəbi yaradıcılığından nümunə götürür, dram əsərləri isə həmin incəsənət janrının inkişafının əsasını qoymaqla Azərbaycan teatrının repertuarına bu gün də rəvnəq verməkdə davam edir. Nəsillər bir-birini əvəz edir, sosial və dövlət quruluşu dəyişir, lakin böyük Azərbaycan mütəfəkkiri, milli dramaturgiyanın banisi, görkəmli ictimai xadim və maarifçi Mirzə Fətəli Axundzadəyə bəslənən sevgi, ehtiram və şərəf duyğusu bu gün də yaşayır.

1965-ci ildə respublika hökuməti Azərbaycan xalqının böyük oğluna ehtiram əlaməti olaraq bədii ədəbiyyat, musiqi, teatr, təsviri sənət, kino və jurnalistika sahəsində nəzərə çarpan əsərlərin təşviqi məqsədilə M. F. Axundov adına Dövlət Mükafatını təsis etdi. Bu gün neçə-neçə küçə, bağ, meydan, teatr, kitabxana və universitet, onun adını daşıyır.

Artıq neçə illərdir ki, Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyinin əməkdaşları böyük yazıçı və dramaturqun həyatına dair müxtəlif məlumat və hadisələri özündə əks etdirən sənəd və əşyayı materialı arayıb-axtarıb toplayırlar. Bu sənədlər və əşyalar bizi Axundovlar nəslinin həyat və fəaliyyəti, cəmiyyətdə tutduqları mövqe ilə tanış etməklə yanaşı, dövrün azərbaycanlılarının məişət mədəniyyətini işıqlandırmaq baxımından da maraq doğurur. Muzeyin fondlarında hazırkı kataloqun əsasını təşkil edən 92 saxlama vahidi mühafizə olunur.

M. F. Axundzadənin sənəd və şəxsi əşyaları, habelə ailə üzvlərinə məxsus məişət əşyaları Muzeyin Sənədli Mənbələr (SMF), Etnoqrafiya (EF), Köməkçi Tarixi Fənn materialları (KTFMF), Silahlar və Bayraqlar (SBF), Hədiyyələr və Xatirə Əşyaları (HXƏF), Neqativlər (NF), Təsviri Materiallar (TMF) fondlarında, habelə Xüsusi (XF) və Köməkçi (KF) fondlarda, Muzey kitabxanasının Nadir Kitablار Fondunda (NKF) saxlanılır.

Kataloqun hazırlanmasında, həmçinin, İnnə Kostina, Nigar Seyidzadə, Mehriban Seyidzadə, Nərmən Bağirova, Ülviyyə Usubova, Aygün Quliyeva iştirak etmişlər.

От редактора

Президент независимой Азербайджанской Республики Ильхам Алиев в своём распоряжении от 13 апреля 2010 г. о проведении 200-летнего юбилея одного из выдающихся сынов Азербайджана Мирзы Фатали Ахундзаде отметил, что он тот, кто « всю свою жизнь, неустанно работая во имя прогресса родного края и народа, всегда активно выражал своё отношение к важнейшим научным, культурным, общественно-политическим вопросам, выдвинутым новым временем и придавая пользоваться передовыми идеями своего времени, своим творчеством открыл новую страницу в истории развития азербайджанской культуры ».

Мирза Фатали Ахундзаде – человек блистательного и редкого ума, многогранно талантливый, чьи философские, литературные, социально – политические и эстетические взгляды обогатили духовную жизнь народа.

В предисловии к изданному в 1859 г. собранию сочинений под названием «Комедии и повести капитана Фетъ-Али Ахундова» автор сам, определив свою задачу как драматург,

писал: «Мое желание заключается в том, чтобы, познакомившись с этим новым искусством, и другие, по мере своих сил, начали писать подобные произведения, чтобы благодаря стараниям, оно нашло распространение среди мусульман. Моим делом было показать пример и образец и заложить основу».

И на самом деле, на протяжении столетий философское и социально-политическое наследие Мирза Фатали Ахундзаде неизменно привлекало внимание исследователей, его литературное творчество находило учеников и последователей, его драматические произведения заложили основу развития этого жанра искусства, продолжая и сегодня украшать репертуар азербайджанского театра. Сменялись поколения, менялся общественный и государственный строй, но неизменной оставались любовь, почитание и признание великого азербайджанского мыслителя, основателя национальной драматургии, видного общественного деятеля и просветителя Мирза Фатали Ахундзаде.

Воздавая должное великому сыну Азербайджана, правительством республики в 1965 г. была учреждена Государственная премия М.Ф.Ахундова для поощрения выдающихся произведений в области художественной литературы, музыки, театрального и изобразительного искусства, кино и журналистики. Сегодня его именем названы театр, библиотека, университет, улицы, сады и площади.

Сотрудники Национального Музея Истории Азербайджана НАНА на протяжении многих лет искали, находили, собирали документы и вещественный материал, бережно хранивший разные сведения и факты из жизни и творчества великого драматурга и его семьи. Данный материал представляет немалый интерес и для освещения культурного быта азербайджанцев ахундовского времени. Фонды Музея насчитывают 92 единицы хранения, которые легли в основу настоящего каталога.

Документы и личные вещи М.Ф.Ахундзаде, а так же предметы быта его семьи хранятся в Фонде документальных источников (ФДИ), Фонде этнографии (ФЭ), Фонде материалов вспомогательных исторических дисциплин (ФМВИД), Фонде оружия и знамён (ФОЗ), Фонде подарков и памятных вещей (ФППВ), Фонде негативов (ФН), Фонде изобразительных материалов (ФИМ), в Специальном (СФ) и Вспомогательном (ВФ) фондах, и в Фонде редких книг (ФРК) библиотеки Музея.

В подготовке каталога также принимали участие Инна Костина, Нигяр Сеидзаде, Мехрибан Сеидзаде, Нармин Багирова, Ульвия Усубова, Айгюн Гулиева.

Mirzə Fətəli Axundzadə

(1812 – 1878)

Mütəfəkkir, ədib, tənqidçi, publisist, ictimai xadim Mirzə Fətəli Axundzadədən söhbət düşdükdə həmişə “ilk”, “yeni” kəlmələri önə çıxır. Həqiqətən də, bu nadir şəxsiyyətin intəhasız, çoxşaxəli fəaliyyətinə nəzər saldıqda onun məfkurə genişliyinə, dərindən nüfuz etdiyi elmi sahələrin müxtəlifliyinə heyran qal-mamaq mümkün deyil. Milli dramaturgiya, teatr sənəti, ədəbi tənqidin banisi M. F. Axundzadə doğma elinin sonrakı mənəvi inkişafına şəksiz təsir göstərmişdir. Azərbaycan mədəniyyətinin görkəmli simaları – Həsən bəy Zərdabi, Nəcəf bəy Vəzirov, Əbdürrəhim bəy Haqverdiyev, Cəlil Məmmədquluzadə, Firudin bəy Köçərli, Abdulla Şaiq, Nəriman Nərimanov və başqaları onun yaradıcılığından ilham almış, zəngin irsindən bəhrələnmişlər. Tanınmış ədəbiyyatşünas, professor Yaşar Qarayev nəhəng idrak sahibi Mirzə Fətəlinin Azərbaycanda ictimai fikrin təşəkkülü və inkişafında əlahiddə yerini səciyyələndirərkən haqlı olaraq yazırdı: “XIX əsrin ortalarından başlayaraq Azərbaycanda milli ədəbi fikrin irəliyə doğru hərəkətini tam bir ideologiya, məfkurə sistemi, ideya-fəlsəfi cərəyan səviyyəsində məhz Axundzadənin adı ilə bağlı yeni bir təlim – Maarifçilik şərtləndirir”.

1837-ci ildə Səbuhi təxəllüsü ilə “Puşkinin ölümünə Şərq poeması”nın müəllifi kimi məmləkətinin və Rusiyanın ədəbi aləminə qədəm qoyan gənc Mirzə Fətəli artıq kamil və sabit dünyagörüşünə malik idi. İlk dərslərini mollaxanada, ona atalıq edən Axund Hacı Ələsgərdən, Molla Hüseyn Pişnamazzadədən alıb fiqh elmlərini öyrənməyə can atan oğlanın dünyaya baxışı istedadlı şair və müəllim Mirzə Şəfi Vazehə rast gələndən sonra tamamilə alt-üst olmuş, kökündən dəyişmişdi. Mütərəqqi və zəkalı alim, doğma dilinin “Kitabi-türki” adlı ilk qrammatika dərsliyinin müəllifi olan Mirzə Şəfinin dərrakəli, hikmətli kəlam-ları cavan Fətəlinin qəlbinə yol tapa bilmiş, əski nəzərləri, ətalət

basmış adət-ənənələri gözdən salmış, onu ruhanilik mənsəbinə yiyələnmək fikrindən daşındırmışdır. Artıq 1833-cü ildə o, Nuxa (Şəki) qəza məktəbində rus dilindən dərs alır, 1836-40-cı illərdə isə özü Tiflis qəza məktəbinin şagirdlərinə Azərbaycan və fars dillərini öyrədirdi.

1834-cü ildə Qafqaz canişinliyi Baş idarəsi dəftərxanasında işə başlayıb baş tərcüməçi vəzifəsinə yüksələn Mirzə Fətəli Axundzadə 1858-ci ildə Rusiya ilə İran və Türkiyə arasında aparılan məsul diplomatik danışıqlarda iştirak etmiş, uzunillik qüsursuz xidmətinin sonunda, 1873-cü ildə isə polkovnik rütbəsinə almışdır. Məhz burada ona, Azərbaycanda tarix elminin banisi Abbasqulu ağa Bakıxanov, tanınmış maarifçi, hərbi və ictimai xadim İsmayıl bəy Qutqaşınliya, imperiyanın ucqarlarına sürgün edilən, Azərbaycan xalqının adət-ənənələrinə, dilinə və ədəbiyyatına səmimi maraq və hörmət göstərən rus yazıçısı, dekabrist A. A. Bestujev-Marlinskiyə rast gəlib ünsiyyət qurmaq nəsis olmuşdu. Həmişə müxtəlif bilik sahələrinə nüfuz etməyə həvəs göstərən Mirzə Fətəli Qafqaz diyarının mədəni-inzibati mərkəzi olan Tiflisdə dövlət qulluqçusu kimi fəaliyyət göstər-məklə yanaşı elmi çalışmaları da vaxt ayıra bilirdi. Əzmkar alimin uğurlu araşdırmaları onun Rusiya İmperator Coğrafiya Cəmiyyəti Qafqaz şöbəsinin həqiqi üzvü seçilməsinə, habelə yerli arxivlərin tədqiqi ilə məşğul olan Qafqaz Arxeoqrafiya Komissiyasının işinə cəlb edilməsinə yol açdı.

Artıq qeyd etdiyimiz kimi, bədii yaradıcılığına nəzmlə başlayan M. F. Axundzadə “Bədiha-xani-Ərdəbil və Məşədi Buttan Səlyani”, “Hekayəti-pota Kərim və Səfər dəllək”, “Hekayəti Seyid Ələm Səlyani” və s. şeirləri qələmə aldı. Yazılarını “vəkili-milləti-naməlum” imzası ilə yaxın dostu Həsən bəy Zərdabinin nəşr etdirdiyi “Əkinçi” qəzetinin səhifələrinə çıxaran ədib, həmçinin, müasirləri Qasım bəy Zakirə və Cəfərqulu xan Nəvaya yazdığı beş mənzum məktubunda bəzi din xadimlərinin fırıldaqçılığını, dövlət məmurlarının nadanlığı və kütbeyinliyini ifşa edirdi.

Lakin onun Azərbaycan milli ədəbiyyatı qarşısında ən dəyərli xidməti, şəxsiz olaraq, söz sənətimizə yeni janrı – dra-

maturğiyanı gətirməsi idi. Altı il ərzində, 1850 – 1855-ci illərdə, qələmə aldığı altı dram əsəri – “Hekayəti-Molla İbrahim Xəlil kimyagər”, “Hekayəti-Müsyö Jordan həkimi-nəbatat və dərviş Məstəli şah caduküni-məşhur”, “Sərgüzəşti-vəzir-i-xani-Lənkəran”, “Hekayəti-xırs quldurbasan”, “Sərgüzəşti-mərdi-xəsis” (“Hacı Qara”) və “Mürəfiə vəkillərinin hekayəti” Azərbaycan ədəbiyyatına töhfə oldu. Həmin əsərlər ana dilində məcmu halında 1859-cu ildə Tiflisdə “Təmsilat” adı ilə nəşr edilmişdir. Məsləkdaşları Həsən bəy Zərdabi, Nəcəf bəy Vəzirov və Əsgər bəy Goraninin təşəbbüsü ilə 1873-cü ildə bu komediyalardan birinin – “Sərgüzəşti-mərdi-xəsis” (“Hacı Qara”) pyesinin tamaşaçıların qarşısına çıxarılması Azərbaycanda peşəkar milli teatr sənətinin təməlini qoydu.

Mirzə Fətəlinin “Təmsilat”ının əks-sədası Güney Azərbaycanda da yayıldı. XIX əsrin 70-ci illərində Mirzə ağa Təbrizinin quzeyli sələfinin birbaşa təsiri ilə farsca qələmə aldığı “Əşrəf xanın sərgüzəşti”, “Zaman xanın Burucurda hakimiyyəti”, “Şahqulu Mirzənin Kirmanşahda sərgüzəşti” və “Ağa Həsım Xalxalının eşqbazlığı” məzhəkləri işıq üzü gördü.

Mirzə Fətəli Axundzadənin Azərbaycanda ictimai elmlərin inkişafına verdiyi töhfə də əvəzsizdir. Onun ölkəmizdə realist nəsrin, ədəbi tənqidin, fəlsəfi-estetik fikrin təşəkkülündə xidmətləri böyükdür. “Fihristi-kitab”, “Nəzm və nəsr haqqında”, “Tənqid risaləsi”, “Kritika. Yüksək İranın “Millət” qəzetinin münşisinə”, “Mirzə Ağanın pyesləri haqqında kritika” əsərlərində müəllif realizm, xəlqilik, müasirlik, ideyalıq, sənətkarlıq və bədii yaradıcılığın digər mühüm məsələlərinə dair dəyərli fikirlər söyləmişdir. O, ədəbiyyatı və incəsənəti gerçəkliyin, həqiqi həyatın bədii inikası hesab etmiş və onun ictimai-tərbiyəvi əhəmiyyətini, cəmiyyətin mütərəqqi inkişafında rolunu və yerini yüksək qiymətləndirmişdir.

Mirzə Fətəli Axundzadə məzmun və forma vəhdətini bədiiiliyin başlıca meyarı sayırdı. Tənqidçi ədəbiyyatdan həyat həqiqətinin əks olunmasını, sadə xalqın güzəranının yaxşılaşdırılması, onun zülmət və cəhalətdən qurtulması yollarının tapılmasını, “məzmun səhihliyi”ni tələb edirdi. Bu baxımdan o,

Homerin, Firdovsinin, Nizaminin, Caminin, Şekspirin, Vaqifin, Zakirin yaradıcılığını təqdir edir, məzmunsuz, forma gözəlliyinə meyilli əsərləri tənqid atəşinə tutaraq göstərirdi ki, “qafiyə düzmək başqa sənətlər kimi öyrənilə bilən bir işdir”. Məhz buna görə də, tənqidçi ədib Vaqif və Zakir əsərlərini bu cür təqlidçi şairlərə rəğmən önə çəkirdi.

Mirzə Fətəli Axundzadənin fəaliyyətində yeni əlifbanın təbiiyi uğrunda mübarizə çox mühüm və önəmli yer tuturdu. Ərəb əlifbasını Şərq xalqlarının inkişafı və savadlanması, zamanın elmi nailiyyətlərinə yiyələnməsi, qabaqcıl Avropa mədəniyyətinə qovuşması məsələsində ciddi maneə hesab edən maarifçi latın qrafikası əsasında bir neçə yeni yazı layihəsi ortaya qoymuşdu. Onun bu məsələyə dair düşüncələri “Yeni əlifba haqqında mənzumə”sində əksini tapdı. 1863-cü ildə İstanbulda təqdim etdiyi əlifba layihəsi Türkiyə alimlərinin ən nüfuzlu qurumunda – “Cəmiyyəti-Elmiyyəyi-Osmaniyyə”də geniş, hərtərəfli müzakirədən keçib bəyənilsə də, yekunda çap işində çətinlik törədəcəyi bəhanəsi ilə qəbul edilmədi. Beləliklə, azərbaycanlı alimin XIX əsrin ortalarında türk xalqlarının mədəni inkişafında köklü dönüş yarada biləcək islahatın keçirilməsi cəhdi uğursuzluğa düşər oldu.

Mirzə Fətəlinin yaradıcılığında “Aldanmış kəvakib” (“Hekayəti-Yusif şah”) (1857) və xüsusilə də “Hindistan şahzadəsi Kəmalüddövlənin İran şahzadəsi Cəlalüddövləyə üç məktubu və sonuncunun ona cavabı” (1865) fəlsəfi səciyyəli bədii əsərləri dövrün Azərbaycan nəsrinin şah əsərləridir. Həmin ədəbi nümunələrdə qaldırılan ictimai, siyasi, mənəvi, əxlaqi düşüncələr, idrak məsələləri XIX – XX əsrin əvvəlindəki Azərbaycan cəmiyyətinin həyatının bütün sahələrinə nüfuz etmiş, inkişaf yollarının aranib müəyyənləşdirilməsinə təsir göstərmişdir. Kəmalüddövlə surətində öz düşüncələrini əks etdirən yazıçı əsərin mahiyyətini açaraq yazırdı: “Kəmalüddövlənin müəllifi də Avropa filosoflarının əqidəsində olan bir adamdır. Yəni, liberaldır. Tərəqqi və mədəniyyət tərəfdarlarından sayılır. Onun məqsədi bundan ibarətdir ki, xalqın içərisində bütün sınıflərə mənsub olan adamlar elmlərin və sənayenin tərəqqisinə nail

olsunlar. Bu məqsədinə çatmaq üçün o, öz imkanları daxilində bir neçə vasitəyə əl atmalıdır... O, istəyir ki, onun xalqının qəlbində də qeyrət, namus, ədalət, bərabərlik, xalqı və vətəninə sevmək hissinin toxumu əkilsin. O, xalqın içərisində olan nifaq və ədavətin birlik və səmimiyyətə çevrilməsini, zəillilik, yazıqlıq və dilənçiliyin aradan qaldırılmasını arzu edir”.

Dünyagörüşü Şərq fəlsəfəsi ilə yanaşı XVII – XVIII əsrlər Avropa, daha çox Fransa materialistlərinin baxışları əsasında formalaşan Mirzə Fətəli “Həkim-i ingilis Yuma cavab”, “Yek kəlmə haqqında” əsərlərində Qərb idealizminin, təsəvvüfün, Şərq aristotelçiliyinin, babilər məzhəbinin mistik nəzəriyyələrinə qarşı qəti olaraq çıxırdı. Məktublarının birində qayəsini izah edən alim və maarifçi yazırdı: “Mənim məqsədim islam xalqlarını sarsıdan cəhələri aradan qaldırmaq, elmləri, sənətləri inkişaf etdirmək, xalqımızın azadlığı, rifahı və sərvətinin artması üçün islamıyyət-dən əvvəl babalarımızın malik olduğu şən və şöhrətinin bərpa edilməsi üçün ədalətə rəvac verməkdir”.

Ömrünün son beş ilini ədəbi yaradıcılıqdan uzaqlaşmış publisistikaya həsr edən M. F. Axundzadə “Kəmalüddövlə məktubları”nı fars və rus dillərinə çevirmişdir. Professor Yaşar Qarayevin sözlərinə görə, mütəəqqi ədibin islam dünyası ölkələrinin paytaxtlarında, Asiya və Avropanın əsas siyasi mərkəzlərində – Paris, London, Brüssel, Tehran, Təbriz, Bombay, İstanbulda əlyazma şəklində yayımlanan nəsrinin bu ən mükəmməl əsəri “Şərqin oyanması haqqında qeyri-adi dərəcədə çılğın bir ideya, ehtiraslı arzu və təşəbbüs idi, özündə hələ də hər bir şərqini oyadan, həyəcana gətirən tükənməz bir mənəvi enerji qüvvəsini qoruyub saxlamışdır”.

Xalqın maariflənməsinə xüsusi önəm verən M. F. Axundzadə cəmiyyəti dəyişmək, yeni ictimai quruluş yaratmaq məqsədilə mütəəqqi ideyaların təbliğinə və onların insanların şüuruna aşılmasına böyük ümid bəsləyirdi. Bundan ötrü də o, elm və maarifin “yuxarıdan tutmuş aşağıya qədər, kasıbdan tutmuş əşrafa qədər xalqın bütün təbəqələri arasında istisnasız olaraq yayılmasını” ən vacib məsələ sayırdı. Mirzə Fətəlinin

əqidəsinə görə, zamanənin qabaqcıl məfkurəsinin beyinlərə nüfuz etməsinə yol açmaqla cəmiyyətin mənəvi həyatında dönüş, ölkədə demokratik qanun-qaydanın tətbiqi üçün zəmin yaratmaq mümkündür. Bu halda "çoban da, əkinçi də, tacir də, əttar da nazirlərin malik olduqları imkan və bacarığa malik" olar.

Vətəndaşların hüquqlarını onlara anlatmağa çalışan M. F. Axundzadə "xalqın dövlət başçılarının gördükləri tədbirlərdə iştirakını təmin etmək üçün" maarifçilik məramnaməsini tətbiq etməyi, iqtisadi və mənəvi həyatın bütün sahələrində islahatlar keçirməyi, ilk növbədə, əlifbanı dəyişdirməyi, məktəb tədrisinin yenidən qurulmasını, ədəbiyyatı və mətbuatı əsrin qabaqcıl, cəmiyyətin inkişafına fayda verəcək fikirlərin təşviqinə yönəltməyi vacib sayırdı. O, həmin tədbirlərin həyata keçirilməsinin xalqın ümumi rifahının yüksəlməsinə və azadlığının təmin olunmasına gətirib çıxaracağına dərin inam bəsləyir, qüvvə və bacarığını əsirgəməyərək bu amalın həqiqətə çevrilməsi uğrunda mübarizəyə sərf edirdi.

M. F. Axundzadənin ədəbi və fəlsəfi irsinin Şərq dünyasına təsirini araşdıran digər tanınmış tədqiqatçı vurğulayırdı: "M. F. Axundzadə XIX əsrin ikinci yarısında İran maarifçilərinin məfkurəvi atası olmuş, onlarla birlikdə mütləqiyyət və cəhalət əleyhinə mübarizə etmiş, konstitusiyalı monarxiya ilə nəticələnən 1905-1911-ci illər İran məşrutə inqilabının ideoloji zəminini hazırlayanlardan olmuşdur".

Quzey Azərbaycanında Mirzə Fətəli məfkurəsinin izləri Seyid Əzim Şirvani və Mirzə Ələkbər Sabirin satirik nəzmində, oxucularına "sizi deyib gəlmişəm, ey mənim müsəlman qardaşlarım" sözləri ilə müraciət edən "Molla Nəsrəddin" dərgisini ərsəyə gətirən Mirzə Cəlilin rəşxəndli məsxərələrində, Nəcəf bəy Vəzirov, Əbdürrəhim bəy Haqverdiyev, Nəriman Nərimanov, Abdulla Şaiq, Sultan Məcid Qənizadə, Hüseyn Cavid, Firudin Köçərli, Seyid Hüseynin nəsr və dram əsərlərində, ədəbi tənqidində, "Həyat" qəzeti və "Füyuzat" dərgisinin təsisçisi və mühərriri Əli bəy Hüseynzadə, "Kaspi" qəzetinin redaktoru Əlimərdan bəy Topçubaşov, "Şərqi-Rus" qəzetinin nəşiri Məhəmməd ağa Şahtaxtılı, eləcə də Əhməd Ağaoğlu, Ömər Faiq Ne-

manzadə, Məhəmməd Əmin Rəsulzadə və başqalarının publisistikasında təzahür edir.

1928-ci il martın 13-də Dadaş Bünyadzadə adına Dövlət Türk Akademik Teatrında Azərbaycan dramaturgiyasının banisi M. F. Axundzadənin vəfatının 50 illiyi münasibətilə keçirilən anım mərasimində görkəmli ədib, Mirzə Fətəlinin layiqli davamçısı Əbdürrəhim bəy Haqverdiyev onun haqqında məruzə söyləmiş, dramaturqun “Hacı Qara” tamaşası və eyniadlı kinofilmdən parçalar göstərilmişdir. Məhz həmin il Azərbaycan Dövlət Opera və Balet Teatrına Mirzə Fətəli Axundzadənin adı verilmişdir.

Mirzə Fətəli Axundzadənin çoxşaxəli fəaliyyəti Azərbaycanda ictimai- fəlsəfi fikri və ədəbi cərəyanı realizm istiqamətinə yönəltdi. Bu dönüş ölkəmizdə çağdaş mənəvi və mədəni mühitin əmələ gəlməsi üçün şərait yaratdı. Mirzə Fətəli Axundzadənin yaşayıb yaratdığı dövrdə yerini və rolunu ifadəli surətdə səciyyələndirən xələfi, XX əsrin I yarısı Azərbaycan ədəbiyyatının parlaq siması Cəfər Cabbarlı yazırdı: “həyatın bir tərəfi sökülür, dağılır, o biri tərəfi başqa, tam başqa və yeni bir biçimdə tikilirdi. Burada Mirzə Fətəli bir mühəndis kimi bu sökülən və tikilənin başı yanında durur, amansız qələmi ilə bura sökülməlidir, bura isə tikilməlidir deyirdi”.

Azərbaycan tarixinin ciddi, obyektiv araşdırıcısı kimi tanınan Amerika alimi Tadeuş Svyatoxovski “ziyalı təbəqəsinin təşəkkül tapdığı məqamda onun sırasına həmin ictimai zümənin əsas vəzifələrini öz əsərlərində müəyyənləşdirmiş parlaq və qənirsiz zəkaya malik insanın – Mirzə Fətəli Axundzadənin daxil olmasını Azərbaycan xalqının nadir uğuru” sayırdı.

Mirzə Fətəli Axundzadənin dünyaya gəlişindən ötən iki yüz il ərzində doğma yurdunun həyatında köklü dəyişikliklər baş vermiş, onun bir çox arzu və istəkləri gerçəkləşmişdir. Azərbaycanın mütərəqqi fikirli ziyalılarının səyi nəticəsində ölkəmiz Avropa dəyərlərinə qovuşmuş, mənəvi, siyasi, iqtisadi cəhətdən nəhəng inkişaf yolu keçmişdir. Hal-hazırda müstəqillik qazanıb, dünyəvi, demokratik dövlətini quraraq yaşadan Azərbaycan xalqı bütün düşüncə və əməllərində əziz vətəninə təəssübünü çəkən böyük mütəfəkkir və maarifçi Mirzə Fətəli Axundzadənin zəngin ədəbi, elmi və fəlsəfi irsindən bu gün də bəhrələnməkdədir.

Мирза Фатали Ахундзаде (1812 – 1878)

Когда речь заходит о мыслителе, литераторе, критике, публицисте и общественном деятеле Мирзе Фатали Ахундзаде, всегда употребляются понятия «первый», «новый». И действительно, бросая взгляд на обширную, многогранную деятельность этой замечательной личности, невозможно не удивляться широте его мысли и разнообразию научных сфер, в которые он глубоко проник. Основоположник отечественной драматургии, театрального искусства М. Ф. Ахундзаде оказал безусловное влияние на дальнейшее духовное развитие родного народа. Видные представители азербайджанской культуры – Гасан бек Зардаби, Наджаф бек Везиров, Абдуррагим бек Ахвердиев, Джалил Мамедкулизаде, Фирудин бек Кочарли, Абдулла Шаиг, Нариман Нариманов и другие черпали в его богатом наследии вдохновение и видели в нем пример для подражания. Характеризуя особое место крупного мыслителя Мирзы Фатали в становлении и развитии общественной мысли в Азербайджане, литературовед Яшар Гараев писал: «Начиная с середины XIX века, продвижение национальной литературной мысли в Азербайджане на уровне идеологии, системы мышления, идейно-философского течения обуславливает новое учение – Просвещение, напрямую связанное с именем Ахундзаде»¹.

Вступивший в 1837-ом году в мир отечественной и российской литературы «Восточной поэмой на смерть Пушкина», под псевдонимом Сабухи, молодой Мирза Фатали уже обладал зрелым, устоявшимся мировоззрением. Взгляды юноши, изучавшего мусульманское право и получившего первые уроки в медресе у Моллы Гусейна Пишнамазаде, а также у усыновившего его Ахунда Гаджи Алескера, полностью перевернула и в корне изменила встреча с талантливым поэтом и педагогом Мирзой Шафи Вазехом. Разумные, мудрые слова прогрессивного, вдумчивого ученого, автора первого учебника по грамматике родного языка – «Китаби-тюрки» нашли путь к сердцу молодого Фатали, развенчали прежние представления и косные обычаи и традиции и отвра-

тили его от желания обрести духовный сан. Уже в 1833-ем году он учит русский язык в Нухинской (Шекинской) уездной школе, а в 1836–40 гг. сам преподает ученикам Тифлисской уездной школы азербайджанский и персидский языки.

Поступив на службу в канцелярию Главного управления наместника на Кавказе в 1834-ом году, Мирза Фатали Ахундзаде достиг должности старшего переводчика и в 1858-ом году участвовал в ответственных дипломатических переговорах России с Турцией и Ираном, а в 1873-ем году, на излете безупречной карьеры, получил чин полковника. Именно здесь ему посчастливилось познакомиться и сблизиться с основоположником исторической науки в Азербайджане Аббаскули агой Бакихановым, известным просветителем, военным и общественным деятелем Исмаил беком Куткашенским, писателем, декабристом А. А. Бестужевым-Марлинским, проявлявшим искренний интерес к обычаям, традициям, языку и литературе азербайджанского народа. Мирза Фатали, всегда пытавшийся глубже проникнуть в различные сферы знаний, получил возможность в культурном центре Кавказского края – Тифлисе помимо административных дел находить время и для научных изысканий. Успешные исследования неутомимого ученого открыли ему путь к избранию действительным членом Кавказского отделения Русского Императорского Географического Общества и привлечению к работе Кавказской Археографической Комиссии, занимавшейся изучением местных архивов.

Перу М. Ф. Ахундзаде, начавшему творческую деятельность, как мы уже отмечали, с поэзии, принадлежат следующие стихотворные произведения – «Ардебильский хан и Мешади Бутан Сальяни», «Толстяк Керим и цирюльник Сафар», «Сеид Алам Сальяни» и др. Литератор, публиковавший статьи на страницах газеты «Экинчи», издаваемой его близким другом Гасан беком Зардаби за подписью «неизвестный народный заступник», а также в пяти стихотворных письмах своим современникам Гасым беку Закиру и Джафаркули хану Наве, он высмеивал и изобличал плутни религиозных деятелей, невежество и глупость государственных чиновников.

Но, безусловно, самой ценной его заслугой перед национальной литературой является привнесение в нее нового жанра – драматургии. Написанные им в течении шести лет с 1850-го по 1855 гг. шесть драматических произведений – «Молла Ибрагим Халил, алхимик», «Ученый-ботаник месье Жордан и зна-

менитый колдун, дервиш Мастали шах», «Везирь Ленко- ранского ханства», «Медведь – победитель разбойников», «Приключения скряги» («Гаджи Кара») и «Мурафийские адвокаты» – стали величайшим вкладом в азербайджанскую литературу. Эти пьесы были изданы в сборнике на родном языке в Тифлисе в 1859-ом году. Одна из указанных комедий – «Гаджи Кара», представленная на суд зрителей в 1873-ем году по инициативе единомышленников автора Гасан бека Зардаби, Наджаф бека Везирова и Аскер аги Корани, заложила фундамент профессионального национального театра в Азербайджане.

Пьесы Мирзы Фатали нашли отклик и в Южном Азербайджане. В 70-е годы XIX века из под пера Мирзы аги Табризи вышли комедии «Приключения Ашраф хана», «Правление Заман хана в Буруджурде», «Приключения Шахкули Мирзы в Кирманшахе», «Любовные увлечения Ага Гашима Халхали», написанные на персидском языке непосредственно под влиянием своего северного предшественника.

Незаменим вклад Мирзы Фатали Ахундзаде в развитие общественных наук в Азербайджане. Велика его заслуга в становлении отечественной реалистической прозы, литературной критики, философско-эстетической мысли. В теоретических трудах и статьях «Фехристи-китаб», «О поэзии и прозе», «Трактат о критике», «Критика. Обзорзателю газеты «Миллет» Иранской державы», «Критика пьес Мирзы аги» автор высказывает ценные мысли о реализме, народности, модернизме, идейности, даровании и других важных вопросах художественного творчества. Он считал литературу и искусство художественным отражением действительности и жизненной правды, высоко оценивал их общественную и воспитательную значимость, роль и место в поступательном развитии общества.

Мирза Фатали Ахундзаде считал единство содержания и формы главнейшим критерием художественности. Критик требовал от литературы выражать правду жизни, искать пути улучшения быта простого народа, избавления его от тьмы и невежества, отражать в произведениях прогрессивное мышление и «точность содержания». С этой точки зрения он высоко ценил творчество Гомера, Фирдовси, Низами, Джами, Шекспира, Вагифа, Закира и, обращая огонь критики на бессодержательные произведения, склонные к красоте формы, указывал, что «стихосложению можно научиться, как и любому другому искусству»². Именно поэтому, литературный

критик противопоставлял произведения Вагифа и Закира подобным поэтам-подражателям.

Очень важное, значительное место в деятельности Мирзы Фатали Ахундзаде занимала борьба за введение нового алфавита. Считая арабский алфавит серьезным препятствием для развития и образования народов Востока, овладения ими научными достижениями своего времени, приобщения к передовой европейской культуре, М. Ф. Ахундзаде представил несколько проектов новой латинской графики. Его размышления по этой проблеме нашли отражение в стихотворении «О новом алфавите». В 1863-ем году он представил проект алфавита в Стамбуле на рассмотрение самого авторитетного учреждения турецких ученых – «Османского Научного Общества». Однако, новый вариант письменности, одобренный в ходе широкого обсуждения, был при принятии решения отвергнут под предлогом трудностей печатного дела. Таким образом, попытка азербайджанского ученого провести в середине XIX века провести реформу, которая могла бы послужить поворотным пунктом в культурном развитии тюркских народов, потерпела неудачу.

Философские, назидательные художественные произведения Мирзы Фатали «Обманутые звезды» («Шах Юсиф») (1857) и, особенно, «Три письма индийского принца Камалуддовле иранскому принцу Джалалуддовле и ответ последнего ему» (1865) являются шедеврами азербайджанской прозы. Нашедшие отражение в этих ярких образах литературного творчества размышления общественного, политического, духовного, нравственного характера и вопросы сознания проникли в сущность всех сторон жизни азербайджанского общества XIX – начала XX вв., выявили и определили пути его дальнейшего развития. Вложив в образ Камалуддовле свои собственные размышления, писатель, раскрывая смысл произведения, указывал: «Автор Камалуддовле разделяет убеждения европейских философов. То есть, он либерал. Считается сторонником прогресса и цивилизации. Его цель состоит в том, чтобы представители народа, принадлежащие ко всем классам, приобщились к научному и промышленному прогрессу. Для достижения этой цели он должен прибегать к различным средствам в рамках своих возможностей... Он хочет посеять в душе народа семена достоинства, чести, справедливости, равенства, чувства любви

к народу и отечеству. Он мечтает о том, чтобы раздор и рознь в народной среде сменялись единением и искренностью, а угнетение, бедность и попрошайничество будет искоренено»³.

Мирза Фатали, мировоззрение которого формировалось не только на восточной философии, но и на взглядах европейских, а точнее, французских материалистов XVII – XVIII вв., в своих трудах – «Ответ английскому философу Юму», «О понятии единицы» резко выступал против западного идеализма, суфизма, восточного аристотелизма и мистического учения бабитов. В одном из писем ученый и просветитель так объяснял свои намерения: «Моя цель состоит в преодолении невежества, довлеющего среди мусульманских народов, в развитии наук и искусств, в утверждении справедливости для восстановления той славы и величия, присущих нашим прадедам, что приведет к росту свобод, благоденствия и достояния нашего народа»⁴.

В последние пять лет жизни, отошедший от литературного творчества и посвятивший себя публицистике М. Ф. Ахундзаде, перевел «Письма Камалуддовле» на персидский и русский языки. По словам Я. Гараева, это самое совершенное прозаическое произведение прогрессивного литератора, распространявшееся в рукописи в столицах стран исламского мира, основных политических центрах Азии и Европы – Париже, Лондоне, Брюсселе, Тегеране, Тебризе, Бомбее, Стамбуле «стало необычайно возбуждающей идеей, страстной мечтой и стремлением к пробуждению Востока, сохранившим неисчерпаемую силу духовной энергии, возбуждающую, волнующую каждого восточного человека»⁵.

Литератор и мыслитель, придавая особое значение просвещению народа, лелеял огромную надежду на пропаганду и внедрение в сознании людей прогрессивных идей с целью изменения общества и создания нового социального строя. Ради этого он считал важным «распространение во всех слоях народа без исключения, сверху до низу, от бедных до почтенных» науки и просвещения. По убеждению Мирзы Фатали путем внедрения в умы передовых идей своего времени можно подготовить почву для поворота в духовной жизни общества, введения демократических порядков в стране. Тогда «и чобан, и пахарь, и купец, и торговец будет обладать возможностями и способностями, присущими министрам».

М. Ф. Ахундзаде, стремясь объяснить гражданам их права, считал необходимым пропаганду просветительских идей, проведение реформ во всех сферах экономической и духовной жизни и, в первую очередь, изменение алфавита, переустройства школьного обучения, ориентирование литературы и печати на поощрение передовых идей, способных принести пользу обществу с целью «обеспечения участия народа в мероприятиях, проводимых государственными мужами». Он глубоко верил, что проведение этих мер в жизнь приведет к повышению благосостояния и обеспечению свобод народа и прилагал все свои усилия и способности для осуществления этой цели.

Другой известный исследователь, изучавший влияние литературного и философского наследия М. Ф. Ахундзаде на мир Востока подчеркивал: «М. Ф. Ахундзаде был идейным отцом иранских просветителей XIX века, вел вместе с ними борьбу с абсолютизмом и мракобесием, был одним из тех, кто подготовил идеологическую почву иранской революции 1905-1911 гг., завершившейся установлением конституционной монархии»⁶.

В Северном Азербайджане идеи Мирзы Фатали нашли отклик и в сатирической поэзии Сеид Азима Ширвани, Мирзы Алекпера Сабира, в саркастическом юморе Мирзы Джа-лила, начавшего выпуск журнала «Молла Насреддин» с обращения к читателям – «с думами о вас пришел я, мои мусульманские братья», и в прозе, драматических произведениях и литературной критике Наджаф бека Везирова, Абдуррагим бека Ахвердиева, Наримана Нариманова, Абдуллы Шаига, Султана Меджида Ганизаде, Гусейна Джавида, Фирудина Кочарли, Сеида Гусейна, публицистике учредителя и редактора газеты «Хаят» и журнала «Фююзат» Али бека Гусейнзаде, редактора газеты «Каспий» Алимардан бека Топчибашева, издателя газеты «Шарги-Рус» Мамед аги Шахтахтинского, Ахмеда Агаоглу, Омара Фаика Неманзаде, Мамеда Эмина Расулзаде и др.

На мероприятии, посвященном 50-летию со дня кончины первого азербайджанского драматурга и основателя театрального искусства М. Ф. Ахундзаде в Государственном Тюркском Академическом Театре им. Д. Буниатзаде, 13 марта 1928-го года с докладом о его жизни и творчестве выступил видный писатель Абдуррагим бек Ахвердиев. На

вечере были представлены сцены из пьесы «Гаджи Кара» первого отечественного драматурга. Именно в этом году Азербайджанскому Государственному Театру Оперы и Балета было присвоено имя Мирзы Фатали Ахундзаде.

Многогранная деятельность Мирзы Фатали Ахундзаде направила общественную, философскую мысль и развитие литературы в Азербайджане в русло реализма. Этот поворот создал условия для возникновения современной духовной и культурной атмосферы в стране. Выразительно характеризуя место и роль Мирзы Фатали Ахундзаде в эпохе, в которой он жил и творил, яркий представитель азербайджанской литературы первой половины XX века, последователь основателя национальной литературы Джафар Джаббарлы писал: «...с одной стороны, жизнь разваливалась и разрушалась, а с другой стороны, обустроивалась в новом облике. И, возвышаясь над разрушаемым и вновь строящимся, Мирза Фатали как инженер, указывая беспощадным пером, говорил: здесь надо разрушить, а здесь – построить»⁷.

Известный американский ученый Тадеуш Святоховский, серьезный исследователь истории Азербайджана считает, что «редкой удачей для азербайджанского народа было то, что в ряды интеллигенции, в самом начале ее формирования вошёл человек блистательного и редкого ума, наметивший в своих произведениях основные задачи этого общественного слоя в будущем – Мирза Фатали Ахундзаде».

За двести лет прошедшие с появления на свет Мирзы Фатали Ахундзаде в жизни его родного края произошли значительные изменения, многие его мечты и желания воплотились в действительность. Благодаря усилиям интеллигенции Азербайджан приобщился к европейским ценностям, прошел огромный путь духовного, политического, экономического развития. В настоящее время для азербайджанского народа, обретшего независимость, строящего и укрепляющего свое светское, демократическое государство, и ныне остается востребованным научное и философское наследие великого мыслителя и просветителя М. Ф. Ахундзаде, который всю жизнь и в мыслях и делах заботился о благе родного ему отечества.

1. Tablo. Mirzə Fətəli Axundzadə.

Kətan üzərindədir. Tuş, pastel. Ölçüsü: 61x91 sm.

TMF № 558

Портрет Мирзы Фатали Ахундзаде.

Холст. Тушь, пастель. Размер: 61x91 см.

ФИМ № 558

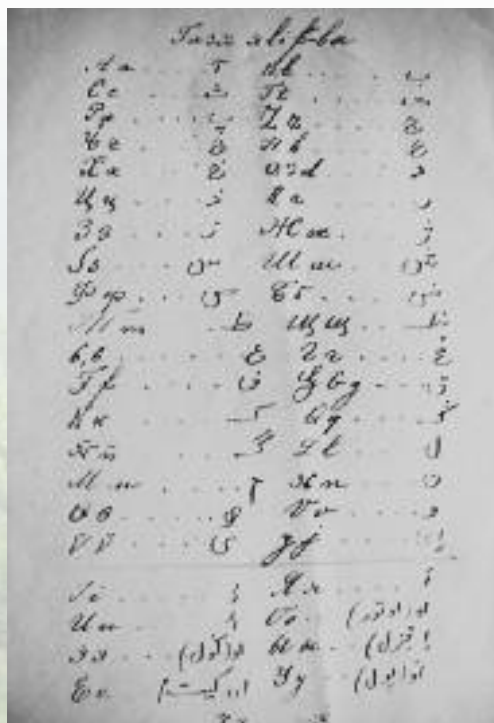
**2. Kitab. Mirzə Fətəli Axundov.
Komediyalar.**
Tiflis, 1853, 220 səh. (rus dilində).
NKF № 528

**Книга. Комедии Мирзы Фетъ-Али
Ахундова.**
Тифлис, 1853, 220 стр. (на русском
языке).
ФРК № 528

**3. M. F. Axundzadənin tərtib et-
diyi latın qrafikalı Azərbaycan
əlifbası layihəsinin surəti.**
KF № 194

**Проект азербайджанского ал-
фавита на основе латинской
графики, разработанный
М. Ф. Ахунзаде (копия).**
БФ № 194

4. Proqram. “Nicat” Bakı Müsəlman Maarif Cəmiyyətinin M. F. Axundzadənin anadan olmasının 100 illiyi münasibətilə keçirdiyi yubiley tamaşası üçün hazırlanmışdır.

2 dekabr 1911-ci il. Ipək üzərindədir. 4 səhifə.

SMF № 18/1

Программа юбилейного представления Бакинского мусульманского просветительского общества «Ниджат», посвященного 100-летию со дня рождения М. Ф. Ахундзаде.

2 декабря 1911г. Выполнено на шелке. 4 стр.

ФДИ № 18/1

5. Dəvətnamə. Yubiley Komitəsi tərəfindən M. F. Axundzadənin anadan olmasının 100 illiyi münasibətilə keçirilən tədbir üçün hazırlanmışdır.

1912-ci il. Ölçüsü: 21x23 sm.

SMF № 321/4

Приглашение Юбилейного Комитета на мероприятие по случаю 100-летия со дня рождения М. Ф. Ахундзаде.

1912 г. Размер: 21x23 см.

ФДИ № 321/4.

6. Proqram. Dadaş Bünyadzadə adına Azərbaycan Dövlət Türk Akademik Teatrında Mirzə Fətəli Axundzadənin vəfatının 50 illiyi münasibətilə keçirilən gecə üçün hazırlanmışdır.

1928-ci il. Üz səhifəsində şəkili var.

HXƏF № 958

Программа вечера, посвященного 50-летию со дня кончины Мирзы Фатали Ахундзаде в Азербайджанском Государственном Тюркском Академическом Театре им. Дадаша Бунятзаде (с портретом на обложке).

1928 г. ФППВ № 958

DADAŞ BUNJAD-ZADƏ ADINA
DEVLƏTİ TURQ AKADEMIK TJATROSY

Səzənbə qunu mart ajının 13-də 1928 il

BİRİNCİ TURQ DRAM NƏVİSİ

MIRZƏ FƏTƏLİ AXYNDOFYN

vəfatından 50 il keçməsi münasibətilə
təntənəli TAMAŞA

I.

MIRZƏ FƏTƏLİ HAKKLNDA 1928
Əbdülrəhim-bəy Həkərdilov.

II.

HACŁ-KARA

Komedya 3 pərdəli 4 uşqda.

Kyrylya tjastryyn Dax rəisiy Jəmağat sarıya A. A. Tygundyndyr.
Texniki tərissor Ə. H. Rizaşef.

III.

Azərbaycan Qino idarəsi təvəlinə qaydırmaq olar

HACŁ-KARA

Filmsindən parçalar

Sjenariya jəzani. Cəfər Cəhhar-Zadə.

Rəssam: Akhəz-Mirza Jərifəf.

Operatör: Tartakovski.

Tamamə başlanacaq axşam saat 8₁-də.

Tjastruyn Dax Mədiri Həzrət-Ağa Akhəzəf.

Rejissör: Əyləşəf.

7. Program. Dadaş Bünyadzadə adına Azərbaycan Dövlət Türk Akademik Teatrında Mirzə Fətəli Axundzadənin vəfatının 50 illiyi münasibətilə keçirilən gecədə tamaşaya qoyulan “Hacı Qara” komediyası üçün hazırlanmışdır.

HXƏF № 957

Программа комедии «Гаджи Кара», представленной на вечере, посвященном 50-летию со дня кончины Мирзы Фатали Ахундзаде в Азербайджанском Государственном Тюркском Академическом Театре им. Дадаша Буниатзаде.
ФППВ № 957

8. Afişa. Azərbaycan Dövlət Akademik Dram Teatrında M. F. Axundzadənin anadan olmasının 150 illiyi münasibətilə səhnəyə qoyulmuş “Hacı Qara” tamaşası üçün hazırlanmışdır.

1962-ci il.

SMF № 568/27

Афиша спектакля «Гаджи Кара», поставленного на сцене Азербайджанского Государственного Академического Драматического Театра по случаю 150-летия со дня рождения Мирзы Фатали Ахундаде.

1962 г.

ФДИ № 568/27

9. Medal. M. F. Axundov adına Azərbaycan SSR Dövlət Mükafatı laureatı.

Qızıl.

XF № 668

Медаль лауреата Государственной премии Азербайджанской ССР им. М. Ф. Ахундова.
Золото.

СФ № 668

10. Medal. M. F. Axundov adına Azərbaycan SSR Dövlət Mükafatı laureatı.

Qızıl. Üz tərəfi

XF № 669

Медаль лауреата Государственной премии Азербайджанской ССР им. М. Ф. Ахундова.
Золото. Лицевая сторона

XF № 669

11. Xatirə medalı. M. F. Axundovun anadan olmasının 150 illiyi (1812 – 1962) münasibətilə buraxılmışdır.

Bürünc.

KTFMF № 526

Памятная медаль, выпущенная к 150-летию (1812 – 1962) со дня рождения М. Ф. Ахундова.

Бронза.

ФМВИД № 526

12.Xatirə medalı. M. F. Axundovun anadan olmasının 150 illiyi (1812 – 1962) münasibətilə buraxılmışdır.

Bürünc. Üz və arxa tərəfləri

KTFMF № 540

Памятная медаль, выпущенная к 150-летию (1812 – 1962) со дня рождения М. Ф. Ахундова.

Бронза. Лицевая и обратная стороны

ФМВИД № 540

13.Xatirə nişanı.

M. F. Axundovun anadan olmasının 150 illiyi

(1812 – 1962) münasibətilə buraxılmışdır. Bürünc.

KTFMF № 531

Памятный значок,

выпущенный к 150-летию (1812 – 1962) со дня рождения М. Ф. Ахундова. Бронза.

ФМВИД № 531

14.Fotoşəkil (paspартu üzərində).

Mirzə Fətəli Axundzadənin oğlu, mühəndis Rəşid Axundov. 6 avqust 1934-cü il. Ölçüsü: 6,5x10,7 sm.

SMF № 1960/I (1)

Фотография на паспорту.

Сын Мирзы Фатали Ахундзаде, инженер Рашид Ахундов. 6 августа 1934 г. Размер: 6,5x10,7 см.

ФДИ № 1960/I (1)

15.Fotoşəkil (paspартu üzərində).

Mirzə Fətəli Axundzadənin nəvəsi, mühəndis Fətəli Axundov. 1929-cu il. Ölçüsü: 12x17 sm.

SMF № 1960/II (1)

Фотография на паспорту.

Внук Мирзы Фатали Ахундзаде, инженер Фатали Ахундов. 1929 г. Размер: 12x17 см.

ФДИ № 1960/II (1)

16. Fotoşəkil.

M. F. Axundzadənin nəvəsi Mələksima Qacar öz ailəsi ilə.

NF № 19577

Фотография.

Внучка М. Ф. Ахундова Маликсима Гаджар с семьей.

НФ. № 19577

17. Fotoşəkil (paspartu üzərində).

M. F. Axundzadənin nəticəsi Zərintac Tağıyeva.

Bakı, 1917-ci ilədək.

Paspartunun ölçüsü: 9,5x18 sm; şəklin

ölçüsü; 6x9

SMF № 552/11

Фотография на паспорту.

Правнучка М. Ф. Ахундова Заринтадж Тагиева.

Баку, до 1917 г.

Размер паспорту – 9,5x18; фото – 6x9 см.

ФДИ № 552/11

18. Fotoşəkil. Zərintac Sadiq qızı Tağıyeva.

Ölçüsü: 5,3x6 sm. Bakı, 1918-ci ilədək.

SMF № 552/12

Фотография. Заринтадж Садых кызы Тагиева.

Размер: 5,3x6 см.

ФДИ № 552/12

19. Fotoşəkil. Zərintac Tağıyeva mühacirətdə.

Oval şəklində, sinəyə qədərdir. Marsel, 1920-ci ildən sonra. Ölçüsü; 4,8x6,8 sm.

SMF № 552/13

Фотография. Заринтадж Тагиева в эмиграции.

В овале, погрудная.

Марсель, после 1920 г.

Размер: 4,8x6,8 см.

ФДИ № 552/13

20. Fotoşəkil. M. F. Axundzadənin nəvəsi polkovnik Mənsur Mirzə Qacar bacısı qızı Zərintac Tağıyeva ilə.

Ölçüsü; 4,5x7 sm.

SMF № 552/14

Фотография. Внук М. Ф. Ахундадзе полковник Мансур Мирза Гаджар с племянницей Заринтадж Тагиевой.

Размер: 4,5x7 см.

ФДИ № 552/14

1.Şamdan.

*Metal. Varşavada istehsal olunmuşdur. Otura-
cağı: 12x12 sm. Hündürlüyü: 24 sm. 2 ədəd.*

EF № 4317; 4318

Подсвечник.

Металл. Изготовлен в Варшаве.

Диаметр нижней части: 12x12 см.

Высота: 24 см. 2 шт.

ФЭ № 4317; 4318

2.Kibrit qutusu.

*Metal. Ağac. Üzəri naxışlıdır və rus dilində
“Lapşina S.-Peterburqda” yazısı həkk olunmuş-
dur.*

Taxta qutuda 5 ədəd kibrit çöpü vardır.

Ölçüsü: 4,8x6,5 sm.

EF № 4300

Спичечница.

*Металл. Дерево. Поверхность узорчатая,
имеется надпись «Лапшина в С-Петербурге».*

*Во внутреннем деревянном коробке 5
спичек.*

Размер: 4,8x6,5 см.

ФЭ № 4300

3.Şaşqa.

Qafqaz.

Polad, dəri, gümüş, qarasavat.

Uzunluğu: 94 sm.

EF № 4265

Шашка.

Кавказ.

Сталь, кожа, серебро, чернь.

Длина 94 см.

ФЭ № 4265

4. Kəşkül.

Hindqozu qabığından hazırlanmışdır.

Üzərində nəbati naxışlar və ərəb dilində "Ey, müşkülü açan hakim"; yan tərəfində farsca "Kəşküldə abi-həyatdır. Onu içən bilər. Allahın salamı Hüseynə çatsın. H. 1259; m. 1843/44-cü il" sözləri yazılmışdır. Ölçüsü: 14x26 sm.

EF № 4340

Кешкуль.

Изготовлен из скорлупы ореха кокосового дерева. Поверхность украшена растительным орнаментом, имеется изречение по арабски: «О разрешающий сложности судья», сбоку стихотворные строки на персидском языке: «В кешкуле вода жизни. Кто выпьет – узнает. Да достигнет приветствие Аллаха Хусейна. 1259 – 1843/44 год». Размер: 14x26 см. ФЭ № 4340

5. Qatçı.

Ağac. Dəri. Fil sümüyü. Uzunluğu: 103 sm.

EF № 4299

Плеть.

Дерево. Кожa. Слоновая кость. Длина 103 см. ФЭ № 4299

6. Təbərzin.

Tunc. Hər iki tərəfi kəsərlidir. Üzərində ərəbcə yazılar vardır. Orta hissəsi fil təsviri və nəbati naxışlar ilə bəzədilmişdir. Dəstəyi ağacdandır. Uzunluğu: 67 sm.

SBF № 3266

Секира.

Бронза. С двухсторонним лезвием. На лезвии с обеих сторон надписи на арабском языке. По середине изображение слона и растительный орнамент. Рукоять деревянная.

Длина: 67 см.

ФЗ № 3266

7 Lampa.

Metal. Şüşə. Avropa istehsalı. Hündürlüyü: 32sm.

Oturacağı: 15 sm.

EF № 4264

Лампа.

Металл. Стекло. Изготовлена в Европе.

Высота: 32 см. Диаметр нижней части: 15 см.

ФЭ № 4264

8. Təbərzin.

Tunc. С двухсторонним лезвием. Hər iki tərəfi kəsərlidir. Hər iki tərəfində ərəbcə yazılar var. Orta hissəsi fil təsviri və nəbatı naxışlar ilə bəzədilmişdir. Dəstəyi ağacdandır.

Uzunluğu: 67 sm.

EF № 4308

Секира.

Бронза. На лезвии с обеих сторон надписи на арабском языке. По середине изображение слона и растительный орнамент. Рукоять деревянная.

Длина: 67 см.

ФЭ № 4308

9. Təsbehlər.

1 ədədi (sapı) ağ gildən, bir ədədi mineraldan, 2 ədədi meyvə tumundan hazırlanmışdır. 4 ədəd.

EF № 4305

Четки.

По одной из белой глины и минерала, две – из фруктовых косточек. 4 шт.

ФЭ № 4305

10. Balaban.

Musiqi aləti. Ağac.

Uzunluğu: 21 sm.

EF inv. № 4273

Балабан.

Музыкальный инструмент. Дерево.

Длина: 21 см.

ФЭ № 4273

11. Tütək.

Musiqi aləti. Ağac.

Uzunluğu: 35 sm.

Qara dərilə futbolarda.

Uzunluğu: 22 sm.

EF № 4274

Дудка.

Музыкальный инструмент. Дерево.

В футляре из черной кожи.

Длина 22 см.

ФЭ № 4274

12. Namaz möhürü.

Gil. 11 ədəd. Bir ədədi sınmışdır.

EF № 4301

Молитвенные камни.

Глина. 11 шт. Один камень сломан.

ФЭ № 4301

13. Həmayil (tilsim).

Gil. Üzəri nəbati naxışlıdır.

Sap keçirmək üçün iki deşiyi vardır.

2 ədəd.

EF № 4302

Амулеты

серого цвета с растительным узором

и двумя ушками для ниток. 2 шт.

ФЭ № 4302

14. Türbət.

Torpaq. Məkkədən gətirilmişdir. Ağ çit parçaya бүkülmüşdür. 4 ədəd.

EF № 4303

Священная земля из Мекки.

Завёрнута в ткань из белого ситца.

4 узелка.

ФЭ № 4303

15.Xalça.

Məxmər. Fabrik istehsalıdır.

Ölçüsü: 117x165sm.

EF № 4279

Ковер.

Бархат. Фабричное изделие.

Размер: 117x165 см.

ФЗ № 4279

16.Şərbət qaşığı.

Ağac. Dəstəyi oyma naxışlıdır.

Uzunluğu: 37 sm.

EF № 4271

Ложка для шербета с резной ручкой.

Дерево.

Длина: 37 см.

ФЗ № 4271

17.Şərbət qaşığı.

Ağac. Dəstəyi oyma naxışlıdır və qırılmışdır. Uzunluğu: 37 sm.

EF № 4272

Ложка для шербета с резной ручкой.

Дерево. Ручка отломилась.

Длина 37 см.

ФЗ № 4272

18. Gülbədan.

Şüşə. Üzəri zərli və nəbatî naxışlıdır. Qapaqlıdır. Ağız hissəsi qırılmışdır.
Hündürlüyü: 27,5 sm. Oturacağı: 9,5sm. Qapağının uzunluğu: 13,5sm.

EF № 4268

Сосуд для розовой воды.

Стекло. Украшен растительным орнаментом с позолотой.

Верхняя часть отломана.

Диаметр нижней части: 9,5 см.

Длина верхней части: 13,5 см.

ФЭ № 4268

19. Vaza.

Şüşə. Üzərində yaşıl və qırmızı naxışlar vardır.

Hündürlüyü: 10,5 sm.

Ağzının diametri: 18,5 sm.

Oturacağıının diametri: 12 sm.

EF № 4269; 4270

Ваза.

Стекло. Украшена зелеными и красными

узорами. Высота: 10,5 см. Диаметр верхней

части: 18,5 см. Диаметр нижней части: 12 см.

ФЭ № 4269; 4270

20. Vaza.

Şüşə. Ağzı diliklidir.

Hündürlüyü: 8,5 sm. Ağzının diametri: 18 sm.

Oturacağıının hündürlüyü: 4 sm. 2 ədəd.

EF № 4313; 4314

Ваза.

Стекло. Верхний край зубчатый.

Высота: 8,5 см. Диаметр верхней части: 18 см.

Диаметр нижней части: 4 см. 2 шт.

ФЭ № 4313; 4314

21. Fincan.

Çini. Üzərində dağ, meşə və yapon milli geyimində

qadın təsvir olunmuşdur. Yaponiya istehsalıdır.

Bir hissəsi çatlamışdır. Ağzının diametri: 10 sm.

Hündürlüyü: 6sm.

EF № 4321

Чашка фарфоровая с изображениями женщины в национальной японской одежде, горы и леса.

Производство Японии.

Высота: 6 см. Диаметр верхней части: 10 см.

ФЭ № 4321

22. Nəlbəki.

Saxsı. Kənarları göy, ortası ağdır.

Orta hissəsində çatı vardır.

Diametri: 12sm.

EF № 4322

Блюдец.

Керамика. Края блюда синего, середина белого цвета. По середине – трещина.

Диаметр: 12 см.

ФЭ № 4322

23. Dəm çaydanı.

Saxsı. Zərlə və qəhvəyi rəngli naxışlarla bəzədilmişdir.

Oturacağıının diametri: 8sm.

Ağzının diametri: 10sm.

EF № 4309

Чайник заварной.

Керамика. Украшен золотистым и коричневым узором. Диаметр нижней части: 8 см.

Диаметр верхней части: 10 см.

ФЭ № 4309

24.Nəlbəki.

Şəffaf şüşə. Üzəri naxışlıdır. 7 ədəd.

5 ədədinin diametri: 13,5 sm.

İki ədədinin diametri: 17 sm.

EF № 4315

Блюдце из прозрачного стекла.

Поверхность узорчатая.

7 шт. Пять штук

диаметром: 13,5 см., два – 17 см.

ФЭ № 4315

25.Piyalə.

Saxsı. Ağ rənglidir.

Ağızətrafı haşiyəsində meyvə təsvirləri var.

Ağzının diametri: 17 sm.

Oturacağıının diametri: 6,5sm.

EF № 4310

Пиала.

Керамика. Белого цвета. Вдоль верхнего края имеется кайма с изображением фруктов.

Диаметр верхней части: 17 см.

Диаметр нижней части: 6,5 см.

ФЭ № 4310

26. Piyalə.

Saxsı. Ağ rənglidir. Ağızətrafı göy rəngdə

haşiyələnmişdir. Haşiyəsində meyvə təsvirləri var. Bir tərəfində çatı var.

Ağzının diametri: 14 sm.

Oturacağıının diametri: 6,5sm.

EF № 4311

Пиала.

Керамика. Белого цвета. Вдоль верхнего края голубая кайма с изображением

фруктов.

Диаметр верхней части: 14 см.

Диаметр нижней части: 6,5 см

ФЭ № 4311

27. Kasa.

Saxsı. Ağ rənglidir. Ağızətrafı göy rəngdə haşiyələnmişdir. Haşiyəsində meyvə təsvirləri var. Ağzının diametri: 13,5 sm. Oturacağıının diametri: 8,5sm.

EF № 4312

Чаша.

Керамика. Белого цвета. Вдоль верхнего края голубая кайма с изображением фруктов.

Диаметр верхней части: 13,5 см.

Диаметр нижней части: 8,5 см

ФЭ № 4312

28. Boşqab.

Şüşə. Orta hissəsi altıbucaqlı həndəsi fiqur və ulduz təsvirlidir. Kənarlarındakı nəbatî təsvirlər göy, qırmızı və yaşıl rənglərlə boyanmışdır. Diametri: 25 sm.

EF № 4316

Тарелка стеклянная.

По середине изображена шестиугольная геометрическая фигура и звезда. По краям растительный орнамент синего, красного и зелёного цветов.

Диаметр: 25 см.

ФЭ № 4316

29. Boşqab.

Saxsı. Ağ rənglidir. İçərisində göy rəngli təbiətin fonunda malikanə təsvir olunmuşdur. Arxa tərəfində göy medalyon içərisində "Sobraon", orta hissədə "Mill pottery" yazılmışdır. Odessa istehsalıdır. 2 ədəd. Diametri 27 sm.

EF № 4319; 4320.

Тарелка.

Керамика. Белого цвета. Внутри синего цвета изображение усадьбы на лоне природы. На обороте, в медальоне синего цвета надпись «Sobraon», а по середине надпись «Mill pottery».

Произведена в Одессе. 2 шт.

Диаметр: 27 см.

ФЭ № 4319; 4320.

30. Qrafin.

Şəffaf şüşədən hazırlanmışdır. Ağzı tıxaclıdır.
Hündürlüyü: 22sm. Oturacağının diametri: 9 sm.
EF № 4326

Графин из прозрачного стекла.

Горловина с пробкой.
Высота: 22 см. Диаметр нижней части: 9 см.
ФЭ № 4326

31. Мəстəyi.

Mis. İçərisi buta naxışlıdır.
Diametri: 43 sm.
EF № 4323

Поднос медный.

Внутренняя часть украшена узорами
в виде бута.
Диаметр: 43 см.
ФЭ № 4323

32. Мəстəyi.

Dəmir. Qara rənglə boyanmışdır.
Ortasında qızılgül təsvir edilmişdir.
Sənaye istehsalıdır. Rusiya.
Ölçüsü: 40x52 sm.
EF № 4324

Поднос железный.

Черного цвета. В центре
изображение розы.
Фабричное изделие. Россия.
Размер: 40x52 см.
ФЭ № 4324

33. Мəстəyi.

Mis. Mərkəzi hissədə həndəsi naxış, ətrafında buta
təsvirləri var.
Diametr: 55 sm.
EF № 4278

Поднос медный.

В центре геометрические узоры, а вокруг
изображения
в виде бута. Диаметр: 55 см.
ФЭ № 4278

34. Süfrə.

İpək. Mərkəzi hissəsi bənövşəyi, haşiyəsi qırmızı qanovuzdan,

küncləri darayı parçadan tikilmişdir.

Kənarında tünd qırmızı saçaqları var.

Ölçüsü: 65x83 sm.

EF № 4286

Скатерть шелковая.

Середина из сиреневого, края из красного

канауса с бахромой темно красного цвета, углы

из ткани «дарайи».

Размер: 65x83 см.

ФЭ № 4286

35. Kilim.

Yun. Bakı.

Ölçüsü: 169x341 sm.

EF № 4325

Килим (безворсовый палас).

Шерсть. Баку.

Размер: 169x341 см.

ФЭ № 4325

36. Kilim.

Yun. Ölçüsü: 210x400 sm.

EF № 4330

Килим (безворсовый палас).

Шерсть. Размер: 210x400 см.

ФЭ № 4330

37. Tirmə.

Ortası qırmızı miləmdir, haşiyəsinin yerliyi

göy rəngli və üzəri güllüdür. A

starı ipəkdəndir.

Ölçüsü: 113x159 sm.

EF № 4333

Тирмя.

Середина в красную полоску.

Окаймляющая их синяя ткань украшена

изображениями цветов.

Подкладка шелковая.

Размер: 113x159 см.

ФЭ № 4333

38.Süfrə.

Тирмә. Ortası çit parçadan, haşiyəsi tirmədəndir.

Kənarına yaşıl ipək saçaq tikilmişdir.

Astarı ipəkdəndir.

Ölçüsü: 53x76 sm.

EF № 4337

Скатерть.

Тирмә. Середина из ситцевой ткани,

кайма из тирмы. Бахрома из зеленого шелка.

Подкладка шелковая.

Размер: 53x76 см.

ФЭ № 4337

39.Canamaz.

Yerliyi goy yun parçadandır. Tirmə

parçadan ibarət haşiyə və zolaqlarla

bəzədilmişdir. Kənarları qırmızı ipəklə

köbələnmişdir. Astarı ipəkdəndir.

Zədələnmiş hissələri var.

Ölçüsü: 41x60 sm.

EF № 4282

Джанамаз (молитвенный коврик).

Из шерстяной ткани светло-

голубого цвета. Окантован

узорчатыми полосами из тирмы.

Края окаймлены красным шелком.

Подкладка шелковая. Некоторые

части повреждены.

Размер: 41x69 см.

ФЭ № 4282

40.Canamaz.

Ortası qırmızı və krem rəngli,

zolaqlı, kənarı goy rəngli güllü tirmədəndir.

Kənarına daray parçadan köbə verilmişdir.

Ölcüsü: 47x57 sm.

EF № 4335

Джанамаз.

Середина из красных и кремовых полос.

Края из синей тирмы, украшенной

изображениями цветов. Окаймлена тканью

«дарайи».

Размер: 47x57 см.

ФЭ № 4335

41.Boğça.

Dama-dama ipək parçadan tikilmişdir.
Astarı çitdir. Zədələnmiş hissələri var.
Ölçüsü: 94x96 sm.

EF № 4266

Бохча (узелок, сверток для вещей)
из клетчатого шелка.

Подкладка из ситца.

Некоторые части повреждены.

Размер: 94x96 см.

ФЭ № 4266

42.Boğça.

Qanovuz. Ortası qırmızı,
kənarları mavi rənglidir.

Üzərinə pilək tikmə üsulu ilə nəbati təsvir
salınmışdır. Astarı qırmızı güllü çitəndir.

Ölçüsü: 98x99 sm.

EF № 4267

Бохча из канауса.

Середина красная, края голубые.

Имеется растительный орнамент,
вышитый блёстками.

Подкладка из ситца в красный цветочек.

Размер: 98x99 см.

ФЭ № 4267 см.

43.Boğça.

Ortası bej, haşiyəsi qara rəngli ipək
parçadandır. Künclərinə qırmızı ipək parça
tikilmişdir. Kənarına sarı rəngli parçadan köbə
verilmişdir.

Göy rəngli astarı var. Ölçüsü: 58x58 sm.

EF № 4287

Бохча.

Середина из бежевого, кайма – черного
шелка. По углам нашит красный шелк,
окантовка – жёлтого цвета. Подкладка
из синей ткани. Размер: 58x58 см.

ФЭ № 4287

44. Бохча.

İpək. Ortası əlvan nəbatı naxışlıdır. Kənarına yaşıl, künclərinə çəhrayı qanovuz parça əlavə olunmuşdur. Göy ipəkdən astarı var.

Sənaye istehsalıdır.

Ölçüsü: 110x114 sm.

EF № 4280

Бохча шелковая.

В середине цветной растительный орнамент. Края сшиты из зеленого, а углы – розового канаса. Подкладка из синего шелка.

Фабричное изделие. Размер: 110 x114 см.

ФЭ № 4280

45. Боğça.

Ortası çəhrayı, haşiyəsi qəhvəyi və bənövşəyi ipəkdəndir. Künclərinə sarı və yaşıl ipək parça əlavə olunmuşdur. Göy ipəkdən astarı var.

Ölçüsü: 67x71 sm.

EF № 4332

Бохча.

Середина из розового, края из коричневого и сиреневого шелка.

По углам нашита желтая и зеленая шелковая ткань. Подкладка из синего шелка.

Размер: 67x71 см.

ФЭ № 4332

46. Боğça.

Müxtəlif naxışlı tirmə parçalarından tikilmişdir.

Kənarına yaşıl rəngli köbə verilmişdir.

Ölçüsü: 60x61 sm.

EF № 4336

Бохча. Сшита из тирмы с разным узором.

Кант из зелёной ткани. Размер: 60x61 см.

ФЭ № 4336

47. Боğça.

Yerliyi qəhvəyi, üzəri güllü sətın parçadandır.

Kənarına qara parçadan köbə verilmişdir.

Astarı güllü çit parçadandır.

Ölçüsü: 69x71 sm.

EF № 4293

Бохча.

Из сатиновой ткани в цветочек на коричневом фоне. Окантована черной тканью.

Подкладка из ситца в цветочек.

Размер: 69x71 см.

ФЭ № 4293

48.Боғча.

Ortası qəhvəyi, haşiyəsi tünd yaşıl, küncləri sarı və qırmızı sətindən tikilmişdir. Kənarına qırmızı rəngli parçadan köbə verilmişdir.

Astarı dama-dama çitəndir.

Ölçüsü: 47x49 sm.

EF № 4294

Бохча.

Середина из коричневого, кайма – темно

зеленого, а углы желтого и красного сатина.

Кант из красной ткани.

Подкладка из клетчатого ситца.

Размер: 47x49 см.

ФЭ № 4294

49.Неybə.

Cecimdən tikilmişdir. Çiyinlik hissəsinin kənarlarına və ağız hissəsinə kəmxa parçadan köbə verilmişdir.

EF № 4292

Переметная сумка.

Сшита из джеджима (ковровой ткани).

Ремешок и отверстие окантованы тканью

«кəmxa».

ФЭ № 4292

50.Örtük.

Ortası qırmızı miləmil, ətrafı ağ güllü tirmədəndir.

Kənarına qırmızı rəngli ipək saçaq tikilmişdir.

Diametri: 197 sm. EF № 4281

Покрывало.

Середина из красной, а края – белой тирмы в цветочек. Диаметр: 197 см.

ФЭ № 4281.

51.Örtük.

Ortası qırmızı-sarı, haşiyəsi yaşıl-sarı tirmədəndir.

Kənarına yaşıl ipək saçaq tikilmişdir. Yaşıl ipəkdən

astarı var. Ölçüsü: 58x81 sm.

EF № 4285

Покрывало.

Середина из красно-желтой, края из желто-зеленой тирмы. Бахрома и подкладка из зеленого шелка. Размер: 58x81 см.
ФЭ № 4285

52.Örtük.

Ortası qırmızı-sarı, haşiyəsi yaşıl-sarı rəngli tirmədənir. Kənarına yaşıl ipək saçaq tikilmişdir. Yaşıl ipəkdən astarı var.

Diametri: 105 sm.

EF № 4334

Покрывало.

Середина из красно-желтой, края из желто-зеленой тирмы. Бахрома и подкладка из зеленого шелка.

Диаметр: 105 см.

ФЭ № 4334

53.Parça.

Tirmə. Ölçüsü: 88x202 sm.

EF № 4331

Ткань тирмя.

Размер 88x202 см.

ФЭ № 4331

54.Örtük.

Narıncı rəngli tənzifdən tikilmişdir.

Ölçüsü: 57x110 sm.

EF № 4291

Покрывало марлевое, оранжевое.

Размер: 57x110 см.

ФЭ № 4291

55.Kisə.

Ağ bezdən tikilmişdir.

Üzərinə "xaç" tikmə üsulu ilə naxış vurulmuşdur.

Ef № 4306

Мешочек.

Сшит из белой бязи с крестообразным узором.

ФЭ № 4306

56.Güzgü pərdəsi.

Ipək. Üzəri açıq-sarı ipək saplarla doldurma və merejka tikmə üsulu ilə nəbati və həndəsi naxışlarla bəzədilmişdir.

Ölçüsü: 38x83 sm.

EF № 4338

Покрывало для зеркала.

Шелк. Украшено растительным орнаментом и геометрическими узорами, выполненными методом набивки и вышивкой мережкой.

Размер: 38x83 см.

ФЭ № 4338

57. İynə yastıqcası.

Karton üzərinə qırmızı məxmər çəkilmişdir.

Oval formalıdır. Üzərinə sarı metal üskük bərkidilmişdir.

Ölçüsü: 7x10 sm.

EF № 4339

Подушечка-игольница.

На картон наклеен красный бархат. Овальной формы. Прикреплен наперсток из желтого металла. Размер: 7x10 см.

ФЭ № 4339

58. Qadın çantası.

Tünd qırmızı məxmərdəndir. Üzərinə sarı metal tıxlar vasitəsilə fil sümüyündən zolaqlar bərkidilmişdir.

Çəftəsi və zənciri sarı metaldandır.

Yan tərəfinin diametri: 8 sm., uzunluğu: 12 sm.

EF № 4297

Сумочка дамская.

Изготовлена из темно красного бархата, инкрустированного полосками слоновой кости, прибитыми гвоздями из желтого металла.

Замочек и цепочка из желтого металла.

Диаметр боковой стороны: 8 см., длина 6 12 см.

ФЭ № 4297

59. Güzgü.

Dairəvi çərçivəsi misdəndir.

Diametri: 11,5 sm.

EF № 4298

Зеркало.

Рамочка округлой формы из меди.

Диаметр: 11,5 см.

ФЭ № 4298

60. Əl sayğacı.

Dördkünc ağac çərçivədə köndələn millərə keçirilmiş

Əziz və bəy Fətəli xan, Mirzə Fətəli

A. L. C. X. M. E.

DADAB BUNJAD-ZADƏ

ADƏRƏ

DEVLƏTİ TURQ AKADEMIK TİYATROSI

1
8
7
8

1
9
2
8

50 IL

1-nəi turq dram nəvisi

Mirzə Fətəli Axyndof

48 ədəd yuvarlaq sümükçülərdən ibarətdir.

Ölçüsü: 13x19 sm.

EF № 4329

Счеты деревянные, четырехугольные с 48-ю округлыми костяшками на поперечных спицах. Размер: 13x19 см. ФЭ № 4339

61. Qadın çantası.

Düzbucaqlıdır. Üzəri qırmızı məxmərdən, astarı həmin rəngdə ipəkdəndir. Qulpludur. İki bölmədən ibarətdir. Bir bölməsinə kiçik güzgü, qayçı, çəkmə qarmağı, iynədan, toxuma qarmağı və iynə formalı alət qoyulmuşdur. Ölçüsü: 10x13,5 sm.

EF № 4276

Сумочка дамская.

Прямоугольная. Из красного бархата.

Подкладка из шелка того же цвета.

Имеется ручка. Состоит из двух отделений, в одном из которых находятся зеркальце, ножницы, крючок для ботинок, игольница, вязальный крючок и приборчик в виде иглы.

Размер: 10x13,5 см.

ФЭ № 4276

62. Daraqqabı.

Yaşıl məxmər parça üzərində güləbətin və ipək saplarla tikilmişdir. Kənarına baftadan köbə verilmişdir.

EF №4277

Футляр для расчески.

Украшен золотым шитьем и вышивкой цветными шелковыми нитками на зеленом бархате. Окантован бафтой.

ФЭ № 4377

63. Köynək.

İpək. Üzərində sarı xallar və gül dəstəsi təsviri vardır. Yaxasına, manjetlərinə və çiyinlərinə tünd qəhvəyi məxmər tikilmişdir. 14 düyməsi və ağ astarı var. Uzunluğu: 48 sm.

EF inv. № 4288

Сорочка.

Из шелка в желтую крапинку и цветочек.

50 il

I-ci turq dram nəvisi

MIRZƏ FƏTƏLİ

A X U N D O V

1878—1928

64. Bəzək sancağı.

Qızıl, amətiş, zümrüd, yaqut, almaz.

Bir zümrüdün, bir iri və bir xırda almazın yeri boşdur.

XF № 56

Брошка.

Золото, аметист, изумруд, рубин, алмаз.

*Гнезда одного изумруда и по-одному крупного и
мелкого алмазов – пусты.*

СФ № 56

На воротник, манжеты и плечи нашит темно-коричневый бархат. 14 пуговиц.
Подкладка из белой ткани.
Длина: 48 см.
ФЭ 4288

65. Uşaq geyimi.

Bej rəngli ipəkdəndir. Qolları, yaxası, cibi və əbəyi krujeva və qırçınlarla bəzədilmişdir. Astarı ağ parçadandır. Uzunluğu: 58 sm.
EF № 4289

Платье детское.

Из бежевого шелка. Рукава, воротник, карман и подол украшены кружевами и рюшками.
Подкладка из белой ткани.
Длина: 58 см.
ФЭ № 4289

66. Uşaq geyimi.

Tünd qırmızı qanovuzdandır. Əbəyinə 11x11sm qırmızı ipək parça əlavə olunmuşdur. Yaxası və qollarına dekorativ bəzək vurulmuşdur. Astarı ağ parçadandır. Uzunluğu: 50 sm.
EF № 4290

Платье детское.

Из темно-красного канауса. На подол нашита красная шелковая ткань размером 11x11 см. На воротнике и рукавах декоративный узор.
Подкладка из белой ткани.
Длина: 50 см.
ФЭ № 4290

67. Sandıq.

Ağac. Qapağı və yanları nazik, çarpazvari dəmir zolaqlarla bəzədilmişdir. Ölçüsü: 44,5x72 sm.
EF № 4263

Сундук.

Дерево. Крышка и бока обиты тонкими полосами железа крест на крест. Размер: 44,5x72 см.
ФЭ № 4263

68. Sandıq.

Ağac. Qapağına dəmir zolaqlarından romb təsviri salınmışdır. Ətraflarına rəngli dəmir lövhə çəkilmişdir. Ölçüsü: 48x92 sm.
EF № 4327

Сундук.

Дерево. Крышка обита полосами железа в виде ромба, а вокруг – цветными железными пластинами. Размер: 48х92 см.

ФЭ № 4327

69. Sandıq.

Ағас. Qapağına dəmir zolaqlarından romb təsviri salınmışdır. Ətraflarına rəngli dəmir lövhə çəkilmişdir. Ölçüsü: 48х92 sm.

EF № 4328

Сундук.

Дерево. Крышка обита полосами железа в виде ромба, а вокруг – цветными железными пластинами.

Размер: 48х92 см.

ФЭ № 4328

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası
Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyi

Национальная Академия Наук Азербайджана
Национальный Музей Истории Азербайджана